

Atlas d'un món menys difícil

Ja fa molts anys vaig tenir el privilegi de compartir amb Israel Clarà els jocs de vida i de llenguatge amb què ara, fent una picada d'ull a Wittgenstein, anomena aquest seu darrer poemari, una obra que és una veritable geografia de la condició humana. Després de la lectura i relectura d'aquests poemes em fa la sensació de tenir entre les mans aquell *Atlas d'un món difícil* en què Adrienne Rich va mostrar-nos, amb tanta nitidesa, el mapa de la barbàrie: un paisatge devastat en el qual el mite i la Història s'emmirallen en “el mar de la indiferència”, “el riu embruixat” o “el desert on planten els míssils com bulbs”. Han passat més de trenta anys des d'aquests versos i hem vist néixer un nou segle en què res no ha canviat. El títol que Israel Clarà ha escollit per a aquest mural fet de clarobscur em fa pensar, de manera inevitable, en la connotació més irònica i crítica. En efecte, al llarg de la Història algú sempre ha jugat amb les nostres vides, com si fóssim les peces d'un tauler d'escacs. Per això, si hagués de dir quin és el color d'aquests versos no dubtaria a afirmar que són

el blanc i el negre amb totes les gradacions del gris que abracen, algun blau de dins el blau, com diu el poeta, i el vermell del foc de la guerra i de l'amor. En clau onírica l'autor ens fa endinsar, a les palpentes, en l'horror del *Guernica* i d'uns morts que també són els de tants holocausts a Auschwitz, a l'Àfrica i a arreu del món.

Els jocs de llenguatge d'Israel Clarà, però, no es limiten a ser una mostra del gran domini de la paraula i el vers ni tampoc de la capacitat que té d'estremir-nos amb la imatge del dolor més punyent. Aquests jocs són, de fet, els genuïns de la poesia entesa com a agent transformador de la realitat: aquest primer motor que també és l'amor, ara encarnat en paraula creadora. En el cas de l'autor, no es tracta d'un amor romàntic sinó universal i redemptor. Per això d'entre els rostres desfigurats del "Tríptic picassià" el poeta ens atansa la mà de Dora Maar amb el quinqué de l'esperança, l'"Atlas per sempre renascut" en la tendresa "...d'un nen plorant als peus del món, / plorant sol de nit pel sol i de dia per la lluna". Aquests versos honoren els del mateix Joan Brossa amb què dialoguen alhora que evocuen aquell petit príncep i la seva rosa.

La màgia i la recerca de la llum ens guien per la "Carta astral" de la segona secció, una transfiguració en el mirall de la metàfora i la imatge del somni. Com si fos un miratge se'ns apareixen rostres oceànics, un cel d'albatros, melodies de plàncton i "marítims cascavells, / i l'amor, concretant-se en meravella, / fet de la llum més pura dels ocells". El llenguatge esdevé un joc de mirades que es retroben en la transparència de tants mars de records que

sempre tornen perquè es fan “llum d’alga, sal d’estel / d’un cos de dona d’aigua, plena, ocell / concebut en l’eterna nit dels astres”. Ara el mapa del dolor és un mar, una dona portadora de l’oracle dels abismes, la que guia i salva el navegant del naufragi anunciat mentre canten les sirenes i sota la pluja s’escolta un quartet de vent per a l’amic poeta que ens va oferir la veu, l’ànima, el seu joc de vida en el jardí de l’amor ara ja completat.

Per fi la música, aquella *Elegia africana* de Ben Okri que ja resonava des de l’inici, ha trobat un àmbit on fer-se tangible. Es tracta dels quadres d’Oswaldo Guayasamín (Quito, Equador, 1919 - Baltimore, Maryland, Estats Units, 1999) que han inspirat els versos de l’última secció. L’obra d’aquest pintor i escultor entronca amb l’art indígena i ens remet a un primitivisme essencial que també trobem en l’art africà i en les màscares tribals que van influenciar els avantguardistes i, molt en especial, Pablo Picasso. El cercle es tanca i ara els quadres de Guayasamín, com suggereix el títol del poema que obre aquesta gran elegia, expressen el sofriment del món, la ferida pregonada que Israel Clarà ens mostra velada per imatges d’un lirisme tan insòlit que es tornen cant i bàlsam, i de vegades la pluja que ens fa present l’absència mentre escoltem, de fons, Ella Fitzgerald, Jacques Brel o Bach, tant hi fa perquè tota gota de cel es torna llàgrima i jeroglífic de sal: un alfabet per a la tristesa i el vent immortal de la mort.

De sobte Israel Clarà evoca l’homenatge de Guayasamín a Picasso per endinsar-nos de nou en el *Guernica*, segurament el quadre més important del segle xx perquè hi viuen totes les víctimes

de la barbàrie. Del silenci monocrom de l'escena sorgeix el so que més esglaia: un xiscle sord i etern, la maleïda mort que el poeta vol redimir i redimeix recordant-nos que “recomencem asseguts al bell mig de la intempèrie”.

Igual que l'au Fènix, les imatges de *Jocs de vida* són un renéixer de la cendra, del llot, de l'aigua morta dels arrossars i del gra “que alimenti un dia els morts / que nodriran els fills que hauran de néixer”, uns versos que ens remetent a la poesia en estat pur del gran Desideri Lombarte. En aquesta etapa del viatge el riu de la vida ha sedimentat en la geometria d'una lletra que defineix un dels nostres paisatges més bells i preuats: el Delta de l'Ebre, un horitzó imprecís on la vida i la mort es confonen en la sinya dels records, un joc de vida que inunda séquies i aquesta cisterna abismal que és la poesia, que és aquest mural infinit de la misèria, un mur que la humanitat haurà d'enderrocar per retenir la llum entre les pedres i, amb ella, il·luminar-nos d'immens. Tots dansem al compàs d'un rèquiem *a cappella* que ens recorda que la mort també és un joc de vida, com l'amor, com el paisatge infinit del poema: un joc del llenguatge que Israel Clarà ha transformat i sublimat en l'Atlas d'un món menys difícil.

*T'è'n vas univers endins
per rutes d'aigua de plata.*

CRISTINA ÀLVAREZ ROIG,
primer de primavera del 2022

El conte del sol i de la lluna

A Robert Brufau, per la promesa d'un poema

—*Explicam, tu, què és el sol.* —*El sol.*
—*Explicam què és la lluna.* —*La lluna.*

JOAN BROSSA, *Eco*

Es va trobar despert del seu vell somni
mentre s'anaven desfent tots els deserts de l'Antàrtida
i sabia que els déus eren mentida
igual que el plàncton de l'aire i els planetes del subsòl,
com el conte del sol i de la lluna
que li explicava un poeta prop de l'estufa de gas.
Es va trobar assegut als peus del món.
Ja no hi havia ningú perquè tothom era mort
i plorava una llum d'estels fugaços.
Va anar a visitar la lluna, que li somreia feliç,
i veié que era sols una bombeta
de neu i gel apagat. I pujà llavors al sol,
que era un gira-sol d'ambre estàtic, cendra
d'un foc antic oblidat, de mesures inexactes.
No hi havia lluernes ni mosquits,
cap punt encès en la boira, ni ambrosia dins la pluja,
només un nen plorant als peus del món,
plorant sol de nit pel sol i de dia per la lluna.

Un jurat constituït per Jaume Aulet, Antoni Clapés, Neus Aguado, Àngels Marzo i Llorenç Soldevila va concedir a aquest llibre el XVIII Premi Ciutat de Terrassa Agustí Bartra de Poesia 2021, convocat per l'Ajuntament de Terrassa amb la col·laboració de l'entitat local Amics de les Arts i Joventuts Musicals.

Amb la col·laboració de:

Ajuntament de Terrassa

© del text: Israel Clarà López, 2022
© del pròleg: Cristina Álvarez Roig, 2022
© de l'epíleg: Coloma Lleal Galceran, 2022
© d'aquesta edició: Pagès Editors, SL, 2022
Sant Salvador, 8 – 25005 Lleida
www.pageseditors.cat
editorial@pageseditors.cat
Primera edició: maig de 2022
ISBN: 978-84-1303-366-2
DL: L 269-2022
Impress a Arts Gràfiques Bobalà, SL
www.bobala.cat

◀ imprès a **lleida** ▶

Qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra només es pot fer amb l'autorització dels seus titulars, llevat de l'excepció prevista per la llei. Adreceu-vos a CEDRO (Centro Español de Derechos Reprográficos, www.cedro.org) si necessiteu fotocopiar, escanejar o fer còpies digitals de fragments d'aquesta obra.